

УДК 631.16
JEL: L15; Q13
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-226-234>

РОЛЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ В ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ ТА ШЛЯХІВ ЙОГО ТОВАРОПРОСУВАННЯ

©2024 ОЛІЙНИК Т. І., СОТУЛА В. В.

УДК 631.16
JEL: L15; Q13

Олійник Т. І., Сотула В. В. Роль стандартизації та сертифікації в підвищенні якості продукції аграрного бізнесу та шляхів його товаропросування

Аграрний сектор України є одним із ключових складових національної економіки, проте він стикається з численними проблемами, серед яких важливе місце посідають питання якості продукції, стандартизації та сертифікації. В умовах глобалізації та інтеграції до світових ринків забезпечення високої якості та відповідності міжнародним стандартам є необхідними для підвищення конкурентоспроможності української аграрної продукції. Це дослідження зосереджене на економічному аналізі поточного стану аграрного сектора України з метою ідентифікації основних проблемних питань і розробки перспективних шляхів їх вирішення. Увага приділяється не лише технічним аспектам, але й методологічним основам, що стосуються процесів стандартизації та сертифікації в агропромисловому бізнесі. Особливу увагу в дослідженні приділено інтегрованим маркетинговим стратегіям, які є невід'ємною частиною сучасного агробізнесу. Вивчаються можливості та переваги застосування сучасних технологій у маркетингових комунікаціях, включно з цифровим маркетингом, аналітикою великих даних та автоматизацією процесів. Упровадження цих технологій дозволяє ефективніше досягати цільових ринків, підвищувати обізнаність споживачів про продукцію та зміцнювати бренд українських агровиробників на міжнародній арені. Технологічний прогрес у фінансовому секторі також є важливим чинником розвитку аграрного бізнесу. Інновації у фінансових технологіях, такі як блокчейн, смарт-контракти та фінансові платформи, можуть значно спростити процеси кредитування, страхування та управління фінансовими ризиками для агровиробників. У цьому контексті досліджуються перспективи розвитку системи кредитування для аграрного бізнесу, що включають впровадження нових фінансових інструментів та механізмів підтримки. Одним із важливих аспектів дослідження є аналіз наслідків впровадження нової земельної політики в Україні. Розглядаються як позитивні, так і негативні наслідки цієї політики, зокрема її вплив на доступність земельних ресурсів для агровиробників, інвестиційну привабливість аграрного сектора та екологічну стійкість. Пропонуються можливі шляхи мінімізації негативних наслідків та максимізації вигод від нових реформ у земельному законодавстві. Співпраця між різними сторонами в аграрному секторі, включно з державними органами, приватним сектором і науководослідними установами, розглядається як ключовий елемент успішної реалізації запропонованих заходів. Зокрема, підкреслюється важливість створення партнерств і кооперативів, що сприятиме обміну знаннями, технологіями та ресурсами для підвищення ефективності виробництва та збуту продукції. Завдяки комплексному підходу до проведення аналізу та наданню практичних рекомендацій це дослідження спрямоване на сприяння подальшому розвитку аграрного сектора України. Розроблені пропозиції допоможуть забезпечити стійке зростання, підвищити якість продукції, зміцнити позиції на міжнародних ринках і підвищити рівень життя сільського населення. Впровадження інтегрованих стратегій, інноваційних технологій та ефективної співпраці стане запорукою успішного майбутнього українського аграрного бізнесу.

Ключові слова: аграрний бізнес, якість продукції, стандартизація, сертифікація, маркетингові стратегії, фінансові технології, земельна політика, система кредитування.

Рис.: 9. Табл.: 1. Бібл.: 14.

Олійник Тетяна Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: tetanaoliinyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1224-3790>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/T-4475-2017>

Сотула Валерія Вікторівна – студентка, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

UDC 631.16
JEL: L15; Q13

Oliinyk T. I., Sotula V. V. The Role of Standardization and Certification in Improving the Quality of Agrarian Business Products and Ways of Its Promotion

The agrarian sector of Ukraine is one of the key components of the national economy, but it faces numerous problems, among which the issues of product quality, standardization and certification occupy an important place. In the context of globalization and integration into world markets, ensuring high quality and compliance with international standards are necessary to increase the competitiveness of Ukrainian agrarian products. This study focuses on the economic analysis of the current state of the agrarian sector of Ukraine in order to identify the main problematic issues and develop promising ways to solve them. Attention is paid not only to technical aspects, but also to methodological frameworks related to standardization and certification processes in the agro-industrial business. Particular attention in the study is paid to integrated marketing strategies, which are an integral part of modern agribusiness. The possibilities and benefits of using modern technologies in marketing communications, including digital marketing, big data analytics and process automation, are studied. The introduction of these technologies makes it possible to reach target markets more effectively, increase consumer awareness of products and strengthen the brand of Ukrainian agrarian producers in the international arena. Technological progress in the financial sector is also an important factor in the development of agrarian business. Innovations in financial technologies, such as blockchain, smart contracts, and financial platforms, can greatly simplify lending, insurance, and financial risk management processes for agrarian producers. In this context, the prospects for the development of the credit system for agrarian business

are studied, including the introduction of new financial instruments and support mechanisms. One of the important aspects of the study is the analysis of the consequences of the implementation of the new land policy in Ukraine. Both positive and negative consequences of this policy are considered, in particular its impact on the availability of land resources for agrarian producers, the investment attractiveness of the agrarian sector and environmental sustainability. Possible ways to minimize the negative consequences and maximize the benefits of new reforms in land legislation are proposed. Cooperation between different stakeholders in the agrarian sector, including government agencies, the private sector and research institutions, is seen as a key element in the successful implementation of the proposed measures. In particular, the authors emphasize the importance of creating partnerships and cooperatives, which will facilitate the exchange of knowledge, technology and resources to improve the efficiency of production and marketing of products. By taking a comprehensive approach to analysis and providing practical recommendations, this study aims to promote the further development of the agrarian sector of Ukraine. The developed proposals will help ensure sustainable growth, improve the quality of products, strengthen positions in international markets and improve the standard of living of the rural population. The implementation of integrated strategies, innovative technologies and effective cooperation will be the key to a successful future of Ukrainian agrarian business.

Keywords: agrarian business, product quality, standardization, certification, marketing strategies, financial technologies, land policy, lending system.

Fig.: 9. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 14.

Oliinyk Tetiana I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Enterprise Management, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: tetanaoliinyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1224-3790>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/T-4475-2017>

Sotula Valeriia V. – Student, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

Аграрний бізнес в Україні відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи значну частку ВВП і зайнятості населення. Землеробство, тваринництво та інші галузі сільського господарства визначають економічний ландшафт і соціальний клімат багатьох регіонів. Однак цей сектор стикається з численними викликами, які впливають на його розвиток і конкурентоспроможність.

Значні втрати врожаїв через складні погодні умови, низька якість продукції, складність доступу до ринків збуту та нестабільність цін – лише деякі з проблем, з якими стикаються аграрії. Ці аспекти суттєво впливають на доходи підприємців, які зайняті в даному бізнесі, їхню здатність залучати інвестиції та розвивати аграрну галузь.

Останні дослідження та публікації в галузі аграрного бізнесу в Україні вказують на кілька ключових проблем і тенденцій, які потребують уваги та вирішення.

Згідно з аналізом динаміки частки сільського господарства у ВВП України, спостерігається поступове збільшення основного індикатора національної економіки у 2023 р. (рис. 1).

Відповідно до аналізу динаміки ВВП України за останній період відбулося зниження частки сільського, лісового та рибного господарства у структурі ВВП з 12,06% до 8,97%. Це вказує на потребу в подальшій модернізації та розвитку аграрного сектора для збереження його вагомому внеску в національну економіку.

Останні дослідження також вказують на необхідність поліпшення доступу до фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств. Хоча існують програми державної підтримки та кредитні гарантії, їх ефективність та охоплення

можуть бути обмеженими, особливо для малих підприємств у сільській місцевості.

Аналіз структури експорту продуктів, таких як соняшникова олія, кукурудза, пшениця та насіння ріпаку, свідчить про значний потенціал експортного ринку України. Проте існують виклики, пов'язані з конкуренцією на міжнародних ринках, необхідністю підвищення якості продукції й оновлення стандартів відповідно до вимог експорту (рис. 2 – рис. 5).

Відповідно до рис. 1 – рис. 5, а також виходячи з аналізу останніх досліджень і публікацій, можна зазначити, що необхідним є комплексний підхід до вирішення проблем аграрного бізнесу, включно з реформами в сільському господарстві, поліпшенням умов кредитування та підвищенням якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Незважаючи на певний прогрес у сільському господарстві України, залишаються невирішеними деякі ключові проблеми, які потребують уваги та розв'язання:

- ✦ необхідно продовжувати розвивати технологічні та організаційні інновації для підвищення продуктивності й ефективності землеробства та тваринництва;
- ✦ попри наявні програми підтримки, доступ до фінансування залишається обмеженим, особливо для мікро- та малого аграрного бізнесу;
- ✦ важливо підвищити якість сільськогосподарської продукції для відповідності вимогам ринків ЄС і тим самим забезпечення її конкурентоспроможності;
- ✦ розвиток маркетингових стратегій та підвищення ефективності маркетингових кана-

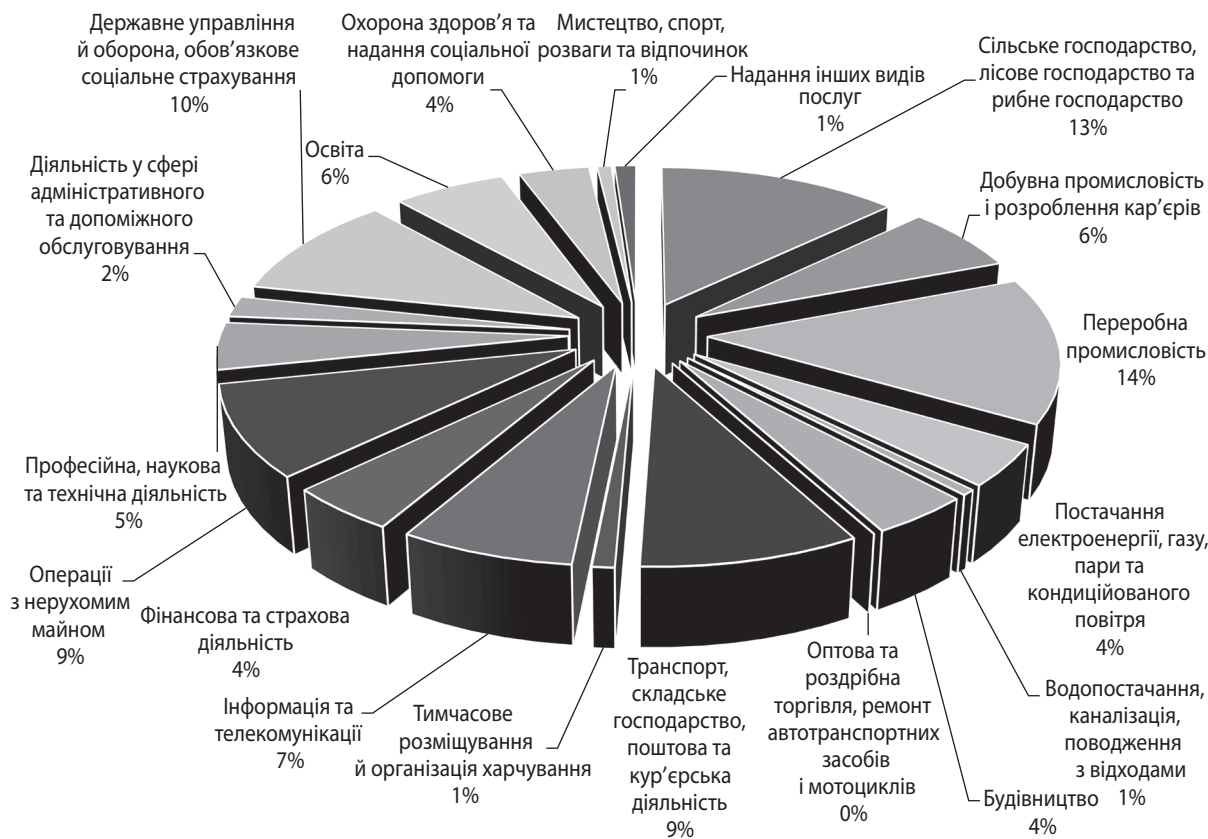

Рис. 1. Структура ВВП України у 2023 р.

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

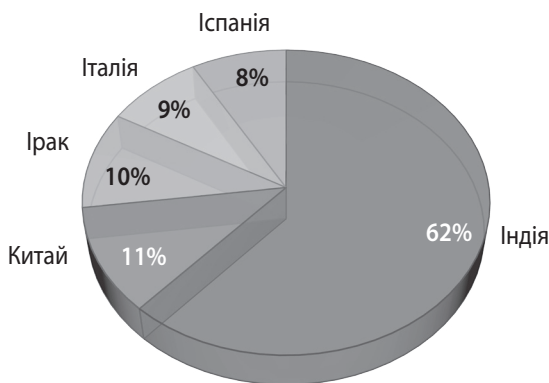

Рис. 2. Структура експорту соняшникової олії

Джерело: сформовано на основі [2; 3].

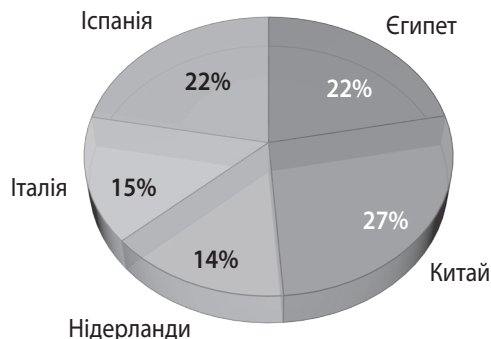

Рис. 3. Структура експорту кукурудзи

Джерело: сформовано на основі [2; 3].

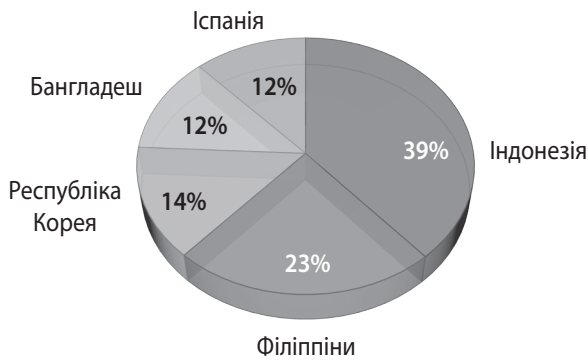
лів є важливими для забезпечення доступу сільськогосподарської продукції на ринки;

- ✦ розвиток агротуризму та агробізнесу може стати додатковим джерелом доходу як для аграрних підприємств, так і для територій, на яких вони знаходяться, та сприяти диверсифікації їх діяльності;
- ✦ забезпечення екологічно сталого виробництва є ключовою проблемою, оскільки воно впливає на якість продукції, ґрунтів, водних ресурсів і здоров'я населення.

Відповідно, вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та співпраці між урядовими установами, галузевими асоціаціями, фінансовими установами та самими аграрними структурами.

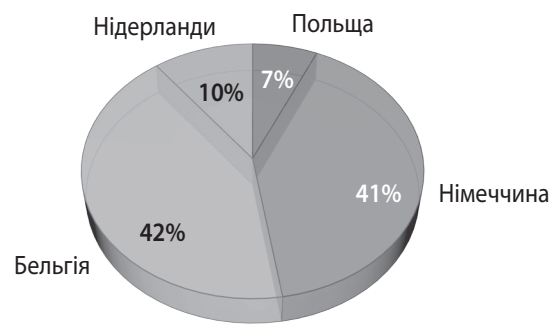
Мета даної статті полягає у виявленні основних проблем і визначенні перспектив розвитку аграрного сектора економіки в Україні.

Завдання включає в себе аналіз останніх досліджень та публікацій за даною темою, виділення невирішених проблем, розгляд можливих шляхів їх вирішення та визначення перспектив розвитку

Рис. 4. Структура експорту пшениці

Джерело: сформовано на основі [2; 3].

Рис. 5. Структура експорту насіння ріпаку

Джерело: сформовано на основі [2; 3].

аграрного бізнесу в Україні. Також ставиться завдання проаналізувати наявні методики та стратегії, що застосовуються для розвитку аграрного сектора економіки, та запропонувати нові шляхи підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного бізнесу в Україні.

Для проведення дослідження в даній статті було використано комбінований підхід, що включає аналіз офіційних статистичних даних, результатів попередніх досліджень та актуальної наукової літератури.

Перший етап полягав у зборі та аналізі останніх офіційних статистичних даних щодо аграрного сектора економіки України, таких як дані ВВП, структура сільськогосподарського виробництва, динаміка експорту та імпорту сільськогосподарської продукції.

Виконано аналіз попередніх досліджень, наукових публікацій та експертних оглядів з питань аграрного бізнесу в Україні та за кордоном.

Під час аналізу літератури були виявлені невирішені проблеми, які стосуються якості продукції, стандартизації, системи кредитування та маркетингових стратегій у сільському господарстві України.

Відповідно, на основі отриманих даних та аналізу були сформульовані пропозиції щодо вирішення виявлених проблем і надані висновки щодо перспектив розвитку аграрного сектора України.

Аграрний бізнес в Україні відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи значну частку ВВП та зайнятості населення. Проте цей сектор економіки стикається з численними викликами, які впливають на його розвиток і конкурентоспроможність продукції.

Однією з основних проблем аграрного сектора економіки України є питання якості продукції. Відповідність міжнародним стандартам є важливою умовою для виходу на зовнішні ринки та під-

вищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції.

Наразі багато вітчизняних фермерів стикаються з труднощами в упровадженні сучасних технологій та методів виробництва, що негативно впливає на якість продукції.

Стандартизація та сертифікація є ключовими елементами для забезпечення якості продукції. Україна вже зробила значні кроки в гармонізації своїх стандартів із європейськими та міжнародними, проте в даному напрямку ще є багато невирішених питань. Необхідно забезпечити більш широкий доступ до інформації про вимоги та процеси сертифікації.

Щодо підтримки малого та середнього аграрного бізнесу, можна виокремити систему кредитування. Розвиток системи кредитування для сільськогосподарського бізнесу потребує комплексного підходу, який включає регуляторну політику підтримки, технологічні інновації та співпрацю між зацікавленими сторонами. Задоволення фінансових потреб сільськогосподарських підприємств за допомогою цих стратегій може сприяти зростанню, модернізації та стійкості в даному секторі економіки, сприяючи сталому розвитку сільського господарства (табл. 1).

Відповідно до табл. 1 розвиток системи кредитування для аграрного бізнесу потребує комплексного підходу, що включає регуляторні реформи, політику підтримки, технологічні інновації та співпрацю між зацікавленими сторонами. Задоволення фінансових потреб сільськогосподарських підприємств за допомогою цих стратегій може зумовити зростання, модернізацію та стійкість сектора, сприяючи сталому розвитку сільського господарства.

Розвиток ринків збуту сільськогосподарської продукції має вирішальне значення для забезпечення рентабельності та стійкості в аграрному секторі.

Потенційні напрямки розвитку системи кредитування та фінансування аграрного бізнесу в Україні

Назва	Опис	Результат
Індивідуальні фінансові продукти	Розробка спеціалізованих фінансових продуктів, спеціально призначених для потреб сільськогосподарського бізнесу	Гнучкі графіки погашення, пільгові періоди, узгоджені з сезонними грошовими потоками, і адаптовані вимоги до застави
Державна підтримка та субсидії	Реалізація державних програм, субсидій або схем гарантування кредитів для стимулювання фінансових установ надавати кредити сільськогосподарським підприємствам за нижчими процентними ставками	Зменшення фінансового тягаря на фермерів і пом'якшення ризиків для кредиторів, стимулюючи збільшення кредитування сектора
Інновації в технологіях і цифрові рішення	Використання технологічних досягнень і фінансових технологій / рішень для оптимізації кредитних процесів, скорочення адміністративних витрат і підвищення ефективності надання кредитів	Цифрові платформи можуть розширити охоплення фінансових установ до сільських районів із недостатнім обслуговуванням і спростити подання заявок на кредити та виплату
Механізми зменшення ризиків	Розробка механізмів розподілу ризиків, таких як страхування врожаю, страхування на основі погодних умов або програми гарантування кредитів	Зменшення ризиків кредиторів, пов'язаних із сільськогосподарськими кредитами, таким чином заохочуючи їх надавати фінансування фермерам
Розвиток потенціалу та фінансова грамотність	Проведення навчальних програм, семінарів та освітніх ініціатив для поліпшення фінансової грамотності та управлінських навичок фермерів	Поліпшення розуміння фінансової практики та управління кредитами дає можливість фермерам приймати обґрунтовані фінансові рішення та поліпшує їхню кредитоспроможність
Співпраця із зацікавленими сторонами в сільському господарстві	Встановлення партнерства між фінансовими установами, урядовими установами, сільськогосподарськими асоціаціями та кооперативами для створення індивідуальних кредитних рішень	Така співпраця допомагає зрозуміти унікальні потреби сільськогосподарського сектора та розробляти індивідуальні фінансові пропозиції
Варіанти довгострокового фінансування	Надання варіантів довгострокового фінансування для сільськогосподарських проєктів або інвестицій в інфраструктуру, техніку та технології	Довгострокові позики з керованою структурою погашення можуть підтримати значні інвестиції, які мають вирішальне значення для розвитку сектора

Джерело: складено авторами за [4; 5].

В Україні, як і в багатьох країнах, сільськогосподарський ринок стикається з різними викликами та можливостями (рис. 6, рис. 7).

Стратегічне співробітництво між урядовими установами, галузевими асоціаціями, фінансовими установами та самими фермерами має важливе значення для створення сприятливого середовища, яке сприяє розвитку ринку. Розширення можливостей фермерів із доступом до ресурсів, інформації та сучасних технологій може дати їм змогу ефективно орієнтуватися та вико-

ристовувати динамічні зміни ринку в сільськогосподарському секторі.

Не менш важливе значення, котре сприяє розвитку аграрного підприємства, є забезпечення зростання обсягів реалізації його продукції. На основі консолідації цифрових і традиційних маркетингових каналів підприємство може охопити широку аудиторію потенційних споживачів, не збільшуючи при цьому обсяги витрат на рекламну діяльність. Це може бути особливо ефективним для малих аграрних підприємств або стартапів з обмеженими маркетинговими бюджетами. Вихо-

Рис. 6. Виклики агропромислового сектору України

Джерело: сформовано авторами за [7].

дячи з вищезазначеного визначимо основні функції просування товару (рис. 8).

Серед елементів системи просування можна виокремити рекламу, поліграфічну продукцію, методи BTL, контент (інформаційний, корисний, розважальний), PR та ін. [12; 13].

З метою обґрунтування відповідного способу просування продукту на ринок потрібно ретельно розглянути декілька факторів, серед яких склад і характеристики цільової аудиторії; характеристики та переваги продукту; бюджет і загальні маркетингові цілі (рис. 9).

Важливим аспектом щодо вдосконалення збутової діяльності є розробка стратегії. Дослідження збуту враховує аналіз таких індикаторів, як динаміка обсягів реалізації, клієнтська база, структура продажів, експортна частка регіонів та ін., що дають уявлення про ефективність збутової діяльності підприємства. Також важливо розуміти, що одним із визначальних факторів при дослідженні збуту є планування та прогнозування ринкових тенденцій.

Організація збутової діяльності базується на аналізі споживачів, пошуку нових покупців задоволення їх потреб, виборі ринків, підвищенні прибутковості продажів [12]. Отже, формування стратегії збутової діяльності аграрного підприємства передбачає вибір стратегічної альтернативи на основі попереднього стратегічного аналізу ринкового середовища [14].

ВИСНОВКИ

Незважаючи на наявні проблеми, аграрний сектор України має значний потенціал для розвитку. Вирішення проблем, впровадження ефективних реформ і сприяння розвитку інновацій можуть за-

Рис. 7. Можливості та рішення агропромислових питань України

Джерело: сформовано авторами за [4–10].

безпечити сталий розвиток сільського господарства та його внесок у національну економіку.

Серед перспектив і подальшого розвитку в цьому напрямку можна виокремити:

- ✦ необхідність удосконалення якості продукції;
- ✦ розвиток стандартизації та сертифікації;
- ✦ поліпшення системи кредитування;
- ✦ розвиток маркетингових стратегій;
- ✦ дослідження впливу інноваційних технологій;
- ✦ стратегічні реформи та співпраця.

Отже, важливо звернути увагу на підвищення якості сільськогосподарської продукції, що сприятиме поліпшенню конкурентоспроможності на ринках та задоволенню попиту на високоякісні товари. Також важливим кроком у напрямку підвищення якості продукції є розвиток системи стандартизації та сертифікації, що забезпечить визнання української сільськогосподарської продукції на міжнародних ринках.

Крім цього, необхідно активніше працювати над поліпшенням системи кредитування для аграрного сектора шляхом упровадження нових фінансових інструментів, спрямованих на підтримку сільськогосподарських підприємств.

Не менш важливим аспектом є розвиток ефективних маркетингових стратегій для продажу сільськогосподарської продукції, що дозволить фермерам знайти нові ринки збуту та максимізувати прибуток.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу інноваційних технологій, таких як цифрові рішення та агротехнології, щодо підвищення ефективності та стійкості функціонування аграрного сектора. ■

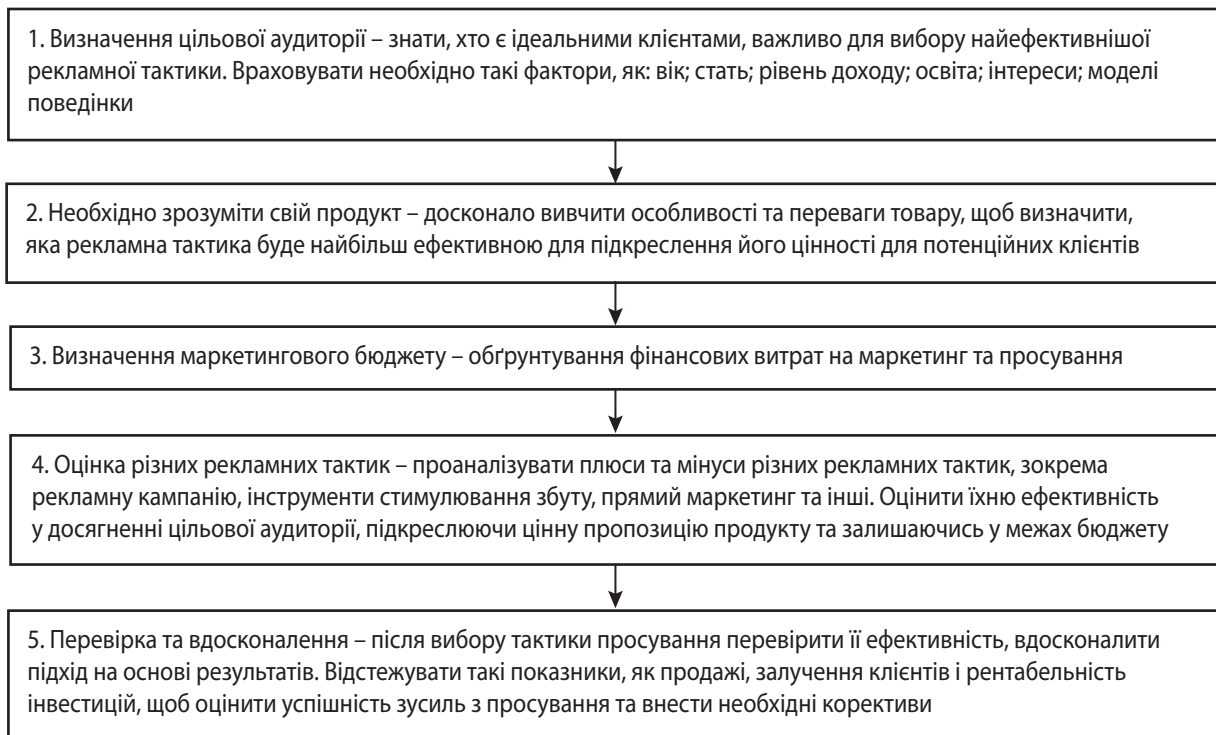

Рис. 8. Функції просування товару

Джерело: сформовано авторами за [11].

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Валовий внутрішній продукт України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Валовий_внутрішній_продукт_України#cite_note:-0-1
2. Україна збільшила експорт сільськогосподарської продукції на 14%. *Економічна правда*. 20.02.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/20/657297/>
3. Дикаленко М. ТОП-15 позицій українського експорту аграрної продукції. *LANDLORD*. 23.02.2019. URL: <https://landlord.ua/rejtingi/top-15-pozytsii-ukrainskoho-eksportu-aharnoi-produktsii/>
4. Газуда Л. М., Балян А. В., Газуда М. В. та ін. Розвиток аграрного підприємництва в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта : ТОВ Рік-У», 2021. 67 с.
5. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення : монографія. Херсон : Гельветика, 2019. 596 с.
6. Дудяк Р. П. Проблеми та перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. *Проблеми і перспективи розвитку ринку аграрної продукції в Україні* : матеріали Круглого столу до 20-річчя заснування кафедри міжнародної економіки, туризму та менеджменту ЗЕД (3 червня 2015 р.). Дубляни, 2015. С. 7–19.

Рис. 9. Етапи обґрунтування ефективного способу просування продукції

7. Бондар Т. В., Швед В. М., Кулакова С. Ю. Ризики та перспективи розвитку аграрного бізнесу України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/158.pdf
8. Костецький Я. І. Стратегія формування і розвитку аграрного сектору України: теорія і практика : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 356 с.
9. Герасимчук В. Г., Андрос С. В. Європейський досвід реалізації програми розвитку сільських районів на прикладі Болгарії. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса, 2022. С. 254–257.
10. Цира О. В. Економічні аспекти впровадження новітніх сервісів на базі інформаційно-комунікаційних технологій. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса, 2022. С. 279–281.
11. Елементи комплексу просування. URL: <https://buklib.net/books/28686/>
12. Балабанова Л. В., Балабаниць А. В. Маркетинговий аудит системи збуту : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 224 с.
13. Просування товару, стимулювання збуту, пропаганда, персональний продаж, реклама. URL: https://pidru4niki.com/1333122239788/marketing/prosuvannya_tovaru_stimulyuvannya_zbutu_propaganda_personalniy_prodash_reklama

14. Гринько Т. В., Стрепетова А. М. Інтернет-технології як інструмент маркетингової діяльності підприємства. *Економіка і менеджмент: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку* : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 19–20 квітня 2018 р.) : у 8 т. Т. 7. Інноваційні технології фінансового менеджменту суб'єктів господарювання. Управління якістю як механізм економічного зростання регіону та країни. Дніпро : Біла К. О., 2018. С. 69–72.

REFERENCES

- Balabanova, L. V., and Balabanyts, A. V. *Marketynhoviy audyt systemy zbutu* [Marketing Audit of the Sales System]. Kyiv: VD «Profesional», 2004.
- Bondar, T. V., Shved, V. M., and Kulakova, S. Yu. "Ryzyky ta perspektyvy rozvytku ahrarnoho biznesu Ukrainy v umovakh hlobalizatsii" [Risks and Prospects for Development Agricultural Business of Ukraine in the Conditions of Globalization]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2018). http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/158.pdf
- Dudiak, R. P. "Problemy ta perspektyvy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy" [Problems and Prospects of the Development of the Agricultural Sector of the Economy of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rozvytku rynku ahrarnoi produktsii v Ukraini*. Dubliany, 2015. 7-19.
- Dykalenko, M. "TOP-15 pozytsii ukrainskoho eksportu ahrarnoi produktsii" [TOP-15 Items of Ukrainian Export of Agricultural Products]. *LANDLORD*. February

- 23, 2019. <https://landlord.ua/rejtingi/top-15-po-zytsii-ukrainskoho-eksportu-ahraranoi-produktsii/> "Elementy kompleksu prosuvannia" [Elements of the Promotion Complex]. <https://buklib.net/books/28686/>
- Hazuda, L. M. et al. *Rozvytok ahrarnoho pidpriemnytstva v Zakarpatskii oblasti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: naukovy-prykladni aspekty i rekomendatsii* [Development of Agrarian Entrepreneurship in Zakarpattia Region in the Context of European Integration Processes: Scientific and Applied Aspects and Recommendations]. Velyka Bakt: TOV Rik-U», 2021.
- Herasymchuk, V. H., and Andros, S. V. "Yevropeyskyi dosvid realizatsii prohramy rozvytku silskykh raioniv na prykladi Bolharii" [European Experience of Implementation of the Rural Development Program on the Example of Bulgaria]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku ekonomiky: svitovi ta natsionalni aspekty*. Odesa, 2022. 254-257.
- Hryhorieva, Kh. A. *Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy pravovoho zabezpechenia* [State Support of Agriculture of Ukraine: Problems of Legal Support]. Kherson: Helvetyka, 2019.
- Hrynko, T. V., and Strepetova, A. M. "Internet-tehnolohii yak instrument marketynhovoї diialnosti pidpriemstva" [Internet Technologies as a Tool of the Enterprise's Marketing Activity]. *Ekonomika i menedzhment: perspektyvy intehratsii ta innovatsiynoho rozvytku. Vol. 7. Innovatsiini tehnolohii finansovoho menedzhmentu subiektiv hospodariuvania. Upravlinnia yakistiu yak mekhanizm ekonomichnoho zrostannia rehionu ta krainy*. Dnipro: Bila K. O., 2018. 69-72.
- Kostetskyi, Ya. I. *Stratehiia formuvannia i rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy: teoriia i praktyka* [The Strategy of Formation and Development of the Agricultural Sector of Ukraine: Theory and Practice]. Ternopil: TNEU, 2017.
- "Prosvannia tovaru, stymuliuвання zbutu, propahanda, personalnyi prodazh, reklama" [Product Promotion, Sales Promotion, Propaganda, Personal Selling, Advertising]. https://pidru4niki.com/1333122239788/marketing/prosvannya_tovaru_stimulyuvannya_zbutu_propaganda_personalnyi_prodazh_reklama
- Tsyra, O. V. "Ekonomichni aspekty vprovadzhennia novitnikh servisiv na bazi informatsiino-komunikatsiinykh tehnolohii" [Economic Aspects of the Implementation of the Latest Services Based on Information and Communication Technologies]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku ekonomiky: svitovi ta natsionalni aspekty*. Odesa, 2022. 279-281.
- "Ukraina zbilshyla eksport silskohospodarskoi produkt-sii na 14%" [Ukraine Increased Export of Agricultural Products by 14%]. *Ekonomichna pravda*. February 20, 2020. <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/20/657297/>
- "Valovy vnurishnii produkt Ukrainy" [Gross Domestic Product of Ukraine]. https://uk.wikipedia.org/wiki/Валовий_внутрішній_продукт_України#cite_note-0-1